

MEGVÁLTOZOTT MUNKAKÉPESSÉGŰEK FOGLALKOZTATÁSA

- Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. (Magyarország Alaptörvénye XV. cikk (2))
- A Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló, 2006-ban aláírt ENSZ-egyezmény részesei – köztük Magyarország – elismerik a fogyatékosággal élőknek a szabadon választott és elfogadott munka által nyerhető megélhetés lehetőségének jogát a nyitott, befogadó és hozzáférhető munkaerőpiacon.
- A fogyatékosággal élők száma Magyarországon 490 578 fő, 13,4 százalékuk foglalkoztatott (65 581 fő). (Népszámlálás, 2011)
- Az EU munkaerő felmérése (2011) alapján a megváltozott munkaképességűek száma hazánkban 767 ezer fő. Foglalkoztatási rátájuk 18,1 %, ami az iskolai végzettség emelkedésével sem nő jelentősen.
- Az alapvető jogok országgyűlési biztosa a „Munka Méltósága” elnevezésű projekt keretében 2012-ben vizsgálta a fogyatékosággal élők munkaerő-piaci helyzetét.
- 2015 szeptemberében rokkantsági vagy rehabilitációs ellátásban 382 561 fő részesült. (ONYF)

A kormány [T/9635.](#) számú törvényjavaslata a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól szóló 2011. évi CXCI. törvényt is módosítani kívánja. Jelen Infojegyzet e csoport ellátásairól, foglalkoztatási helyzetéről és foglalkoztatás támogatásairól kíván háttérinformációt nyújtani.

A megváltozott munkaképességű személy jogi definícióját az [1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról \(Ft.\)](#) határozza meg. E szerint **megváltozott munkaképességű személy** „aki testi vagy szellemi fogyatékos, vagy akinek az orvosi rehabilitációt követően munkavállalási és munkahelymegtartási esélyei testi vagy szellemi károsodása miatt csökkennek”.

A megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló [2011. évi CXCI. törvény](#) értelmében ellátásra jogosult, és a továbbiakban megváltozott munkaképességűként definiálható az a személy, akinek az egészségi állapota a komplex minősítési eljárás során 60 százalékos vagy annál kisebb mértékű, és meghatározott biztosítási idővel rendelkezik.

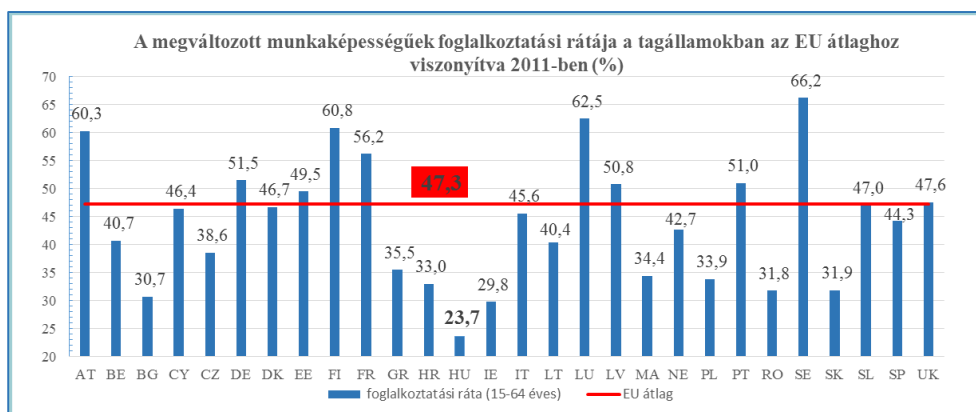
Az EU-ban általában a **fogyatékosággal élők** (people with disabilities) fogalmat használják. A Közösségi Munkaerő felmérés (Labour Force Survey) 2011-es [kiegészítő modulja](#), amely a **megváltozott munkaképességűek munkaerő-piaci helyzetét vizsgálta**, a tartós, legalább hat hónapig fennálló egészségügyi problémával, betegséggel illetve egyéb (testi, érzékszervi, értelmi) korlátozottsággal élők csoportjaként definiálta a vizsgálat célcsoportját.

A **2011-es népszámlálás definíciója** szerint **fogyatékos az a személy**, akinek saját bevallása szerint végleges, egész életére kiható testi, szellemi, mentális illetve érzékszervi fogyatékosága van, függetlenül attól, hogy ez akadályozza-e társadalmilag elvárható tevékenységek végrehajtásában.

Magyarországon mind a fogyatékosággal élő, mind a megváltozott munkaképességű fogalom használatos. Az alapvető jogok biztosa már 2012-ben megfogalmazta a **fogalmak sokféleségéből** és az egyes szakterületeken való eltérő használatából fakadó problémát. A megváltozott munkaképességűek körébe a fogyatékkal élőkön túl beletartoznak az egészségkárosodottak is, ezáltal a teljes csoport meglehetősen összetett és eltérő sajátosságokkal bír. „..., így a munka világába való hosszú távon eredményes beilleszkedésük csak egy sokkal differenciáltabb és célcsoport-specifikusabb módszertanon alapuló foglalkoztatási és támogatási rendszerben biztosítható.” ([A Munka Méltósága projekt](#), ÁJB Projektfüzetek, 2013/4. 53.o.)

EURÓPAI UNIÓS ELVEK ÉS CÉLOK

Az Európai Unióban a hátrányos helyzetű csoportok ügyét, társadalmi helyzetük kezelését a kilencvenes évekig a tagállamok belügyének tekintették. Az 1961-ben elfogadott, többször módosított, majd 1997-ben az [Amszterdami Szerződéssel](#) az EU alapidokumentumai közé bekerült [Európai Szociális Karta](#) volt az első közösségi dokumentum, amely célként fogalmazta meg az emberek szociális biztonságának megerősítését. Módosult a [Római Szerződés](#) 134. cikkelye is, amely kimondja a fogyatékos emberek diszkriminációjának tilalmát. Ez után indult meg a különböző hátrányos helyzetű csoportok, így a fogyatékosok védelmét szolgáló közösségi politika- és programalkotás.

Forrás: Infoszolg/Eurostat (Munkaerő felmérés)

Az Európai Tanács 2000-ben két irányelvet bocsátott ki:

- [2000/78/EK](#) irányelv a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról;
- [2000/43/EK](#) irányelv személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli **egyenlő bánásmód elvének** alkalmazásáról.

A 2009-ben hatályba lépett [Európai Unió Alapjogi Charta](#) az első dokumentum, amely kimondja a munkavállaláshoz való jogot, a fogyatékkal élő személyek jogát az önállóságuk, társadalmi és foglalkozási beilleszkedésük biztosítását célzó intézkedésekre.

A hátránykezelés fő eszközei a fogyatékkal élők munkához való jogának biztosítása, foglalkoztatásuk támogatása, minél nagyobb számban történő alkalmazásuk a nyílt munkaerőpiacon, amely eszközök szervesen illeszkednek az [Európa 2020](#) stratégiában megfogalmazott célkitűzések rendszerébe.

Az [Európai Fogyatékosügyi Stratégia \(2010-2020\)](#) az Európai 2020 és az Alapjogi Charta kiegészítő dokumentuma, melynek átfogó célja, „*hogy erősítse a fogyatékosokkal élők pozícióját annak érdekében, hogy teljes mértékben élhessenek jogaikkal, és teljes körűen részt vehessenek a társadalomban és az európai gazdaságban.*”. **A foglalkoztatás a stratégia egyik intézkedési területe**, ahol az Unió támogatást kíván adni a tagállamoknak, többek között a fogyatékos személyek munkaerő-piaci helyzete elemzésében, az aktív munkaerő-piaci politikák kidolgozásában, az akadálymentesítésben, munkaközvetítésben vagy az Európai Szociális Alap forrásai igénybevételének segítségével.

Az aktív munkaerő-piaci helyzet elemzésében, az aktív munkaerő-piaci politikák kidolgozásában, az akadálymentesítésben, munkaközvetítésben vagy az Európai Szociális Alap forrásai igénybevételének segítségével.

A fogyatékkal élők részvétele az aktív munkaerőpiacon, az alkalmazott programok száma, típusa és költségvetése tagállamonként eltérő. Általános uniós cél, **hogy minél több fogyatékkal élő integráljanak a munkaerőpiacon az aktív politikák révén**, valamint az, hogy csökkentsék a segélyezési rendszerek terheit.

MAGYAR SZABÁLYOZÁS – MEGVÁLTOZOTT MUNKAKÉPESSÉG

A magyar szabályozás különbséget tesz a **fogyatékkal élő és a megváltozott munkaképességű személyek között**. Az [1998. évi XXVI. törvényben](#), ami a **fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról** szól, a foglalkoztatás, mint az esélyegyenlőség biztosításának célterülete jelenik meg. E csoport számára **integrált, vagy** ha az nem lehetséges, akkor **védett foglalkoztatást**

kell biztosítani, Utóbbi speciális munkahelyek működtetését jelenti, amellyel a foglalkoztatáshoz való jog biztosítható.

A **2011. évi CXCI. törvény** a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról 2012. január 1-től megszüntette a korábbi rokkantsági rendszert és új komplex rehabilitációs modellt épített ki. Az egészségi állapot százalékos meghatározása alapján három új kategóriát (1-30; 31-50; 60 százalék feletti állapot) állapítottak meg, utóbbi kettőben rehabilitálható vagy nem rehabilitálható alkategóriákkal. A kategóriákba való besorolás alapján az érintettek kétféle ellátásban részesülhetnek:

- **Rehabilitációs ellátást** maximum három évig azok kapnak, akiknek a foglalkoztathatósága rehabilitációval helyreállítható.
- **Rokkantsági ellátásban** azok részesülnek, akiknek a rehabilitációja nem javasolt vagy nem rehabilitálhatóak. Az ellátás mértéke a minimál nyugdíj értéke (28 500 Ft/hó) vagy annak maximum háromszorosa lehet, az előző kereset függvényében.

hiányzó létszám szorozva a rehabilitációs hozzájárulás mértékével (964 500 Ft/fő/év).

A **kvótarendszert** kisebb-nagyobb eltérésekkel számos európai országban (Németország, Ausztria, Luxemburg, Görögország, Olaszország) is alkalmazzák. A **magyar költségvetés éves bevétele** a rehabilitációs hozzájárulásból **65 milliárd Ft** körüli összeget tesz ki.

Foglalkoztatási támogatások

- **támogatás a munkahely rehabilitációs célú átalakításához** akkreditált munkáltatók részére;
- **bér- és költségtámogatás** ugyanezen körnek (2011. évi CXCI. tv. 25.§) Akkreditált munkáltató lehet – egyéb feltételek érvényesülése mellett – a minimum 30 fő (vagy a foglalkoztatottak 25 százaléka) megváltozott munkaképességű személyt foglalkoztató és a **Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal** eljárásában annak minősített munkáltató (**327/2012. Korm. rendelet**). 2015-ben több mint 30 375 fő foglalkoztatását támogatták 34 milliárd Ft-ból. (Napi Gazdaság, 2015. július 31.)

- munkabér és járulékai 60 százalékanak állami támogatása bizonyos feltételek esetén; (**1991. évi IV. tv. a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról (Ft.tv)** (16§) és **6/1996. MüM. rendelet**);

- munkahelyteremtés támogatása (Ft.tv.18§)

- Nemzeti Foglalkoztatási Alap támogatása hátrányos helyzetben lévő munkavállalók foglalkoztatásának megvalósulásához (Ft.tv.19§)

11.4.b. táblázat: Egészségkárosodott személyek szociális járadékaiban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei az év januárjában, 2013-tól

Megváltozott munkaképességűek ellátásai	2013			2014		
	Létszám	A teljes ellátás		Létszám	A teljes ellátás	
		emelés előtti átlagösszege Ft/hó	emelés utáni átlagösszeg Ft/hó		emelés előtti átlagösszege Ft/hó	emelés utáni átlagösszeg Ft/hó
Rokkantsági és rehabilitációs ellátások	444 014	62 780	66 035	418 617	64 811	66 364
Ebből:						
-Korbetöltötté vált rokkantsági ellátások	41 162	63 260	66 542	52 186	71 362	73 077
-Korhatár alatti rokkantsági ellátások	209 264	70 753	74 422	198 312	71 783	73 503
-Rehabilitációs ellátások	178 112	51 718	54 398	161 761	53 262	54 538
-Rehabilitációs járadékok	13 265	80 101	84 256	4 153	84 886	86 919
-Bányászok egészségkárosodási járadéka	2 211	86 455	90 915	2 205	92 174	94 369

Megjegyzés: A 2012 előtt megállapított ellátások közül az I–II. csoportú rokkantaknak járó rokkantsági nyugdíjat, az átmeneti járadékot, a III. csoportú rokkantak közül, illetve a rendszeres szociális járadékosok közül az 1955. előtt születettek ellátását 2012-től rokkantsági ellátásként kell továbbfolyósítani. A 2012. előtt megállapított III. csoportos rokkantsági nyugdíjat és a rendszeres szociális járadékot 2012-től rehabilitációs ellátásként kell továbbfolyósítani, ha az ellátott 1955-ben, vagy később született. E kör ellátásának végleges feltételei az intézményes komplex felülvizsgálat alapján kerülnek meghatározásra.
Forrás: ONYF.

Forrás: *Munkaerőpiaci tükrő* 2014. 261.o.

A FOGLALKOZTATÁS-NÖVELÉS ÖSZTÖNZŐI

Minden munkáltató **rehabilitációs hozzájárulást** köteles fizetni, ha a foglalkoztatottak száma magasabb, mint 25 fő és az általa foglalkoztatott megváltozott munkaképességű személyek száma nem éri el az 5%-ot. (**2011. évi CXCI. törvény**, 23.§) A fizetendő összeg a

Rehabilitációs foglalkoztatás

A rehabilitációs foglalkoztatás egy atipikus foglalkoztatási forma, melyet a **327/2012. Korm. rendelet** szabályoz. E szerint akkreditált munkáltatók, a megváltozott munkaképességű személyek számára **tartós vagy tranzit foglalkoztatást** biztosítanak. A **tranzit foglalkoztatás** keretében a rehabilitálható munkavállaló védett körülmények között termelő vagy szolgáltató tevékenységet folytat, mely-

nek során a munkavállalót felkészítik a nyílt munkaerőpiacon történő foglalkoztatásra. A támogatás bértámogatásra vagy a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatásából fakadó többletköltségek igényelhető.

Adókedvezmény

Rehabilitációs kártyával rendelkező megváltozott munkaképességű személy alkalmazása esetén a munkaadó a [2004. évi CXXIII. törvény](#) alapján **szociális hozzájárulási adókedvezményt** vehet igénybe. **Rehabilitációs kártyára** az a megváltozott munkaképességű személy jogosult, akinek a komplex minősítés szerint a foglalkoztathatósága rehabilitációval helyreállítható vagy tartós foglalkozási rehabilitációt igényel, vagy 2011. december 31-én

A fogyatékos és megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatása területén a legfontosabb cél az érintettek minél nagyobb arányú elhelyezkedése a nyílt munkaerőpiacon.
([Országos Fogyatékosügyi Program, 2015-2025](#))

III. csoportos rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjban, rendszeres szociális járadékot, vagy aki rehabilitációs járadékot kap. A **kedvezmény alapja** a bruttó munkabér, de legfeljebb a minimálbér (2016-ban 111 000 Ft) 27 százaléka. Ilyen típusú adókedvezményt körülbelül 30 ezer fő után vettek igénybe 2015-ben (forrás: Napi Gazdaság, 2015. 07.31.).

Munkaerő-piaci szolgáltatások

A különböző szervezetek, szakmai szolgáltatók által nyújtott **információs szolgáltatások, tanácsadások, képzések, állásbörzék** stb. is a foglalkoztatás növekedését segítik. 2015-ben a 23,5 milliárd forintnyi összeget fordítottak rehabilitációs szolgáltatásokra és képzésekre (forrás: Napi Gazdaság, 2015. 07.31.).

Források:

- [2011. évi CXCI. törvény](#) a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról
- [2007. évi XCII. törvény](#) a Fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről
- [2003. évi törvény](#) az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- [327/2012. \(XI. 16.\) Korm. rendelet](#) a megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató munkáltatók akkreditációjáról, valamint a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatásokról
- Jakab Nóra: A munkavállalói jogalanyiség munkajogi és szociális kérdései, különös tekintettel a megváltozott munkaképességű és fogyatékos személyekre, Bíbor Kiadó, 2014.
- Az ÁSZ [12112. számú jelentése](#) a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása költségvetési támogatási rendszerének és a támogatások hasznosulásának ellenőrzéséről, 2012
- [A Munka Méltósága projekt](#), ÁJB Projektfüzetek, 2013/4
- [Megváltozott munkaképességűek a munkaerőpiacon, 2011](#), KSH
- Egészségügyi Statisztika évkönyv, KSH, 2014.
- Tízmilliárd a megváltozott munkaképességűekért – Napi Gazdaság, 2015. július 31.
- Megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása: kettészakadt az ország – [HRPortal.hu, 2016. 02.04.](#)

